

СТАНОВИЩЕ

за докторска дисертация на тема:

“Николо Макиавели за историята и управлението на обществото”

на докторант Милена Георгиева Стойкова,

СУ “Св. Климент Охридски”, 2016 г.

от доц. д-р Снежана Ракова, ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград

Докторант Милена Стойкова се насочва към един от най-известните автори на Ренесанса, емблематичният Николо Макиавели (1469-1527), секретар на Флорентинската държава, хуманист и философ. От съвременна гледна точка творчеството на Макиавели е обект на изследване на множество науки: философия и философия на историята, политология, антропология, етика, дори и психология. Представената дисертация обаче избира историческия подход и темата за историческото начало и историографските приноси в книжовното наследство на този известен автор. Това не означава, че Милена Стойкова се отдалечава от анализа на основните философски категории, присъстващи в различни произведения на Макиавели. Смятам, че дори на преден план излиза нейния афинитет към анализа на философските му възгледи и съпоставянето им с наследството както на античните „класически” автори, така и на неговите предшественици и съвременници от времето на Ренесанса. Вероятно тази разработка ще допринесе и за отваряне на ново изследователско поле в българската историческа наука, макар че в България темата за Макиавели съвсем не е била пренебрегвана и досега. Дори е факт, че само в последните години бяха отпечатани поне няколко нови издания и преводи на „Владетелят”, „Размишления върху Тит Ливий”, както и други негови произведения.¹

Дисертацията стъпва върху достатъчно добра база от извори – издаваните в оригинал и в превод на различни езици (но предимно на италиански и български),

¹ *Н. Макиавели*, Владетелят (прев. Георги Кирилов), София: Панорама, 2004; и на същото издателство – *Н. Макиавели*, Размишления върху Тит Ливий, София, 2011; *Н. Макиавели*, За властта и човека (прев. Христо Трендафилов), София: Фама, 2013; *Н. Макиавели*, Владетелят (прев. Сава Славчев), София: Изток-Запад, 2014; *Н. Макиавели*, Мандрагора (прев. Светозар Златаров), София: Изток-Запад, 2016; *Н. Макиавели*, Владетелят и Размишления върху първите десет книги на Тит Ливий, (прев. Иван Тонкин), София: Труд, 2015 и др.

съчинения на Макиавели, както и негови писма, доклади, речи други по-неизвестни източници, които осветляват развитието на неговите идеи за човека и обществото. С някои изключения историографията по темата е обхваната напълно, както с по-старите изследвания, така и с тези от края на 19 и до началото на 21 век. Тук искам да вметна, че някои от изследванията, които са отбелязани в „историографското въведение” (с. 7-14) не са включени в списъка на използваната литература накрая, което го прави твърде скромно, както и, че там също така би трябвало да намери място и отбелязването на първите печатни издания на Макиавели (1532, Рим и др.) които са вече достъпни дори и чрез интернет.

Съдържанието на дисертацията е структурирано в Увод, четири глави и заключение, на които ще се спира накратко. Първата глава е въвеждаща и разглежда историческото развитие на Апенинския полуостров през 13-15 век като цяло и конкретно на Флоренция (с. 18-61). Тук подробно (дори бих казала твърде подробно!) се излага формирането на италианските градове-комуни още от 12 век и появата на различията в социалното управление между севера и юга на Италия. Предлага ни се пълна картина и на културното развитие на градовете, и появата на университети, хуманистичното направление и Ренесанса. Не е пропусната и важноста на феномена на „Черната смърт” в средата на 14 в., икономическото развитие и социалната стратификация. Фокусът пада върху самата Флоренция, както и върху появата на политическата сцена на фамилията Медичи след 1434 г. в града (тук бих препоръчала това да се въведе като отделен параграф). Като параграф от Глава 1 е включена твърде добре разработена биографична част за самия Николо Макиавели (с. 62-112). Може да се даде висока оценка на проследяването на дипломатическата му кариера като секретар и най-вече на отразяването на моментите, когато в неговите писания се появяват зародишите на бъдещите идеи, които ще се разгърнат после в знаменитите му произведения. Добре е разгледано и как политическият му опит и срещата с някои от най-видните и колоритни фигури за неговото време – Папата, френския крал, Козимо Медичи (който става прототип на „Владетелят”), както и сложното време на войни, непосредствени външни заплахи и проблеми за Флоренция – задава и тематиката за бъдещите произведения на „Мислителя”. В тази част е установена и хронологията на появата на „Владетелят” и на „Разсъжденията”. Неговите произведения обаче остават неотпечатани до смъртта му (1527 г.). Както е обичайно за повечето от хуманистите, и Макиавели проявява способностите си на множество полета – дипломат, военен организатор, автор на проекти за реформи, поддържащ богата писмовна кореспонденция с многобройни адресанти.

Втората глава („За философските възгледи...”) е направена професионално и се спира на съдържанието на подбрани понятия, които между впрочем отдавна са предмет на анализи у повечето макиавелисти. Тук обаче те са изведени от

различните произведения (политико-философски и философско-исторически) и са предмет на съдържателен анализ. Подбраните съчетания и отделни понятия са: истина-реалност, добротел и щастие/фортуна (относно същността на човешката природа), както и „свободна воля”, способности и недостатъци, свобода и подчинение, и т.н. Бих препоръчала § 3 „За ролята на Папството и наемните войски...” да получи ново название, тъй като в тази част са отразени критиките и неодобрението на Макиавели спрямо тогавашната политика на папите. Основната идея тук е за „войната и мирът”, а връзката с неговото съвремие са идеите му за военна реорганизация на Флоренция, и за военното изкуство. Следователно моето предложение за промяна в названието е: ”За идеалното общество, войната и мира”.

Основната тежест се полага върху Глава 3: „Николо Макиавели като историк” (с. 190-295), която е посветена на историческите му идеи, главно върху двете произведения „Размишления” и „Флорентински истории”. Тук на повече от 100 страници те са проследени с вещина и в детайли. Показано е ясно както заимстването на идеи и представи от древните историци, така и връзката на Макиавели с неговите съвременници – автори на исторически произведения. Така заявеното в увода намерение да се проследят главно историческите идеи и приноси на Макиавели, намира своята реализация. Четвъртата глава и заключението систематизират всичко, което е било поставено на обсъждане в предходните части и отразяват приносите на Макиавели за философското осмисляне на историята на човешкото общество.

Докторант Милена Стойкова представя текст, който напълно отговаря на изискванията за присъждане на докторска степен. Направените забележки и препоръки се отнасят предимно до технически корекции. Авторефератът отразява точно съдържанието и добре показва научните приноси на авторката. В заключение, бих искала да препоръчам на уважаемото научно жури присъждането на научно-образователната степен „доктор” на Милена Стойкова.

София, 16 август 2016 г.

доц. Снежана Ракова